

Middelalderspil

i moderne fordanskning
af Leif Søndergaard



Den utro hustru
Paris' dom
Mandens magt og kvindens list
Spil om en doktor

Middelalderspil

i moderne fordanskning
af Leif Søndergaard

Den utro hustru
Paris' dom
Mandens magt og kvindens list
Spil om en doktor

Mindre Skrifter
udgivet af
Center for Middelalderstudier
Syddansk Universitet, Odense
Nr. 23, 2003.

Forside:

Pieter Bruegel: 'Landsbymarked', ca. 1600 (udsnit)

Indhold:

| | |
|-------------------------------------|----|
| Forord | 5 |
| Den utro hustru | 11 |
| Paris' dom | 26 |
| Mandens magt og kvindens list | 33 |
| Spil om en doktor | 43 |

Forord

Interessen for middelalderen har været intens i de seneste årtier. Det hænger sammen med, at *livet i dag har sine rødder i middelalderen*. Netop fordi middelalderen er en lang og broget periode, er det muligt at finde mange forskellige ting. Den er, som Ebbe Kløvedal Reich udtrykker det i *Ploven og de to sværd* (1982) "et kæmpestort forråds-kammer, hvorfra man kan hente røgede, spegede, saltede, tørrede, henkogte og syltede sager".

Nogle søger i middelalderen en heroisk tid med helte og skurke, befæstede borge, farverige turneringer og store slag, hvor heltene kan udmærke sig ved at vise mod og styrke, men også beskedenhed, gavmildhed og retfærdighed. Andre leder efter deres fortid i den folkelige kultur og levemåde i middelalderens dagligdag, som den var for 90-95% af befolkningen. Atter andre ser nostalgisk på middelalderen som en ukompliceret tid, hvor alt var enkelt og simpelt - i modsætning til moderne tiders uoverskuelige verden. Det modsatte synspunkt opfatter middelalderen som en barbarisk tid, vi (heldigvis) har fjernet os fra i fremskridtets og civilisationens navn.

I opfattelsen af middelalderen eksisterer der en række sejlivede myter. Forestillingen om *den mørke middelalder* bygger på, at der kunne være sult og hungersnød, hårdt arbejde og sygdom, pest og krige, men i lange perioder var der rigeligt at spise, fred og ingen epidemier. Antallet af arbejdsdage var omtrent det samme som i dag (ca. 200), og der var masser af fri tid til fester og fornøjelser på de mange helligdage. Derfor foretrækker jeg at tale om *den farverige middelalder*.

Middelalderen bliver ofte opfattet som en *statisk periode*, hvor der ikke skete noget grundlæggende nyt, og hvor livet gentog sig fra dag til dag, fra år til år. Faktisk skete der i middelalderen en række opfindelser og opdagelser, der fik epokegørende betydning: hjulploven gjorde markarbejdet meget nemmere, murstenen gav nye muligheder i byggeriet, kompasset gjorde det muligt at navigere langt mere sikkert, uret kunne udmåle tiden mere præcist etc. Dette og meget mere

berettiger til at tale om middelalderen som en *dynamisk periode*.

Det er almindeligt at tale om middelalderens *enhedskultur*, hvorved forstås kristendommen, som den praktiseredes af kirkens mænd. Men denne forestilling bygger på en række tilsnigelser. For det første adskilte gejstlighedens kultur sig grundlæggende fra adelens høviske idealer og fra bøndernes og borgerskabets livsformer. Desuden eksisterede der en række modsætninger inden for kirken mellem kirke- og klostergejstlighed, mellem mange forskellige klosterordner, mellem trosretninger inden for og uden for kirken (f.eks. katharer) etc. Der var tilhængere af asatroen langt op i middelalderen, og kloge mænd og koner dyrkede folkelig magi etc. Der var med andre ord en *mangfoldighed af forskellige kulturer*.

I starten af middelalderen - som i Danmark dækker perioden fra slutningen af 1000-tallet til begyndelsen af 1500-tallet - var der tre samfundsklasser: *adelen*, hvis opgave var at stå til rådighed for krigsførelse mod at være fritaget for skat, *bønderne*, der udførte det manuelle arbejde, og *gejstligheden*, der tog sig af de åndelige behov og stod for de kirkelige handlinger. Dertil kom i løbet af middelalderen *byernes borgerskab*, der bestod af købmænd og håndværkere.

Det er de fire klasser, hvis symboler findes på kortspillet: *spar* gengiver lansespidsen, der henviser til adelens våben, *klø(ve)r* er karakteristisk for bønderne, *hjerter* symboliserer barmhjertigheden og refererer til kirken, og *runder* står for byens borgerskab. Dertil kommer, at kortenes værdi afspejler samfundets hierarki: øverst konge og dame (dronning), derefter ridder og væbner (høj- og lavadel), der senere i kortspillet smelter sammen til knægten, og endelig de almindelige mennesker nederst i hierarkiet (fra 10'eren og nedefter). Et specielt kort er jokeren, der kan erstatte alle kort, og som svarer til middelalderens nar, der havde adgang til alle dele af samfundet. Kortspillet kom til Europa omkring 1370 og kendes i Danmark fra slutningen af 1400-tallet.

Det var i middelalderen, at *byen* opstod med det typiske gadeforløb fra øst til vest og fra nord til syd med stræder ud fra gaderne. Byen var omkranset af volde eller mure, og trafikken gik gennem byens porte, der blev lukket om natten. Handel og håndværk blev bærende elementer i byens økonomi, og markedspladsen var det vigtigste samlingspunkt udendørs.

Byråd, gilder og lav udviklede sig i middelalderen som de bærende organisationer i organiseringen af byens liv.

Med udviklingen af håndværket skete der en differentiering af håndværkerne. De fleste blev mestre, men der opstod en gruppe af svende, der havde brug for, at arbejdstiden blev reguleret. Det var medvirkende til, at uret (i middelalderen kun med én viser) i byen afløste kirkeklokken i udmålingen af tiden. På landet var det nok at ringe solen op og ned, og arbejdet var reguleret af døgnrytmen, men i byen var det nødvendigt med en mere præcis udmåling af tiden, så svendene kunne få fri fra arbejde efter 12-13 timers arbejdsdag. Samtidig skete der mod slutningen af middelalderen en stramning af arbejdsintensiteten og arbejdsmoralen, idet mesteren havde en interesse i at få mest muligt ud af sine svende.

Den vigtigste festtermin i byens liv var *fastelavn*, der foregik i dagene før fasteperioden, som strakte sig de 40 dage fra askeonsdag frem til påske, søndagene ikke medregnet. Fastelavnen (i Sydeuropa: karnevallet) varede fra tre dage op til en hel uge. I denne periode holdt købmænd og håndværkere, såvel mestre som svende, fester i hver deres gildehuse, i oldermandens hus eller på kroen. Det blev spist og drukket, danset og sunget, spillet kort og råbt op. Det kunne ofte gå voldsomt til, som det fremgår af en række skræer (vedtægter) fra slutningen af middelalderen, hvor det udtrykkeligt var forbudt at spille mere øl, end man kunne dække med håndfladen, slå sin gildebror eller -søster med ølkruset, spænde ben i dansen eller skubbe nogen ind i ilden, pisse i gildehuset, ligge på mordsti eller gå på horehus bagefter osv.

Et vigtigt indslag i festlighederne var *fastelavnsspil*, som kendes fra det meste af Nordeuropa med Nürnberg som hovedbyen, hvor der er bevaret mere end 100 spil. I Danmark har kun to fastelavnsspil overlevet, begge i et håndskrift fra Odense, der angiver årstallet 1531 og navnet Christiern Hansen. Håndskriftet rummer tre spil, hvoraf det ene er et helgenspil om Dorothea, som også kan være spillet i fastelavnsperioden, idet hendes helgendag er 6. februar. De to fastelavnsspil har ingen titel i håndskriftet, men kaldes traditionelt for *Den utro hustru* og *Paris' dom*.

I Odense var det degne og peblinge (skoleelever) fra Vor Frue skole i den østlige ende af byen, der under skolemesterens ledelse spillede til fastelavn. De drog i samlet trup hen til det gildehus eller den kro, hvor fastelavnshelgen var i gang, formentlig efter aftale, og spillede deres spil for

underholdningens skyld. En forløber forsøgte at skaffe ro og præsenterede stykkets handling og personer, inden selve spillet gik i gang (prologen). Efter spillet summerede han stykkets morale op og bad om noget at spise og drikke eller penge til gruppen, inden de tog af sted igen, evt. for at spille et nyt sted. For skoleeleverne var det med til at sikre overlevelsen i vinterperioden. En mere indgående beskrivelse gives i Leif Søndergaard: *Fastelavnsspillet i Danmarks senmiddelalder* (1989).

Den utro hustru handler om en kvinde hvis mand tager af sted på pilgrimsrejse (en måde at få sat spillet i gang på). Derefter dukker tre bejlere op og lægger an på kvinden efter tur. Først en bonde, som hun kritiserer for at være plump og beskidt, men han vender tilbage efter en tur i badstue, kun for at blive hentet hjem af konen, der slår ham og skælder ham ud for aldrig at ligge med hende derhjemme. Derefter kommer en munk, der er villig til at smide sin kappe hen i hjørnet for at komme i lag med kvinden. Også han bliver afvist, og i det samme dukker en adelsmand op, som banker munken hjem til klostret. Heller ikke adelsmanden har heldet med sig i første omgang, men med hjælp fra en gammel kælling, der maner djævelen frem og konstruerer en historie om en grædende hund, får han til sidst sin vilje. Stykkets (anti)morale lyder: hvis du har besvær med at komme i seng med en kvinde, så henvend dig til en klog kone for at få hjælp.

Det andet stykke handler - ligesom flere af de kendte tyske fastelavnsspil - om *Paris' dom*. Stridens gudinde, Bellona, smider stridens æble med påskriften 'Til den dejligste kvinde' ind mellem tre kvinder, som straks begynder at skændes om, hvem der skal have æblet. Prins Paris, der er hyrde uden for Troja, tilkaldes. Han beder alle tre klæde sig af og vurderer først Juno, som er gudinde for rigdommen, og derefter Pallas, som inkarnerer visdommen, men han beslutter at give æblet til kærlighedens gudinde, Venus, som lover ham den skønneste kvinde i verden (Helena) foruden sig selv. Selve stykket er - ligesom *Den utro hustru* - seksuelt udfordrende, men det er forsynet med en moraliserende prolog og epilog, der klager over sædernes forfald.

Mandens magt og kvindens list danner en modvægt til *Paris' dom*. Mens det sidste spil er stærkt mandschauvinistisk, er det i *Mandens magt og kvindens list* kvinden, der latterliggør mændene og går af med sejren. Dette stykke er sammenskrevet af to små stykker, et tysk fra slutningen af 1400-tallet om

Aristoteles og Phyllis og et dansk mellemspil fra ca. 1600 om *Hercules og Omphale* (fra det såkaldte Randers-håndskrift ca. 1600). I det tyske spil nægter den lærde og forstandsprægede Aristoteles, at han nogensinde kan blive offer for så lave følelser som kærlighed. Men han bliver ikke desto mindre forelsket i Phyllis, der nedværdiger ham, bl.a. ved at ride på ham som på en hest. I det korte danske mellemspil ser vi Herkules buldre frem som verdens stærkeste mand. Omphale bruger sin kvindelige tiltrækningskraft til at afvæbne ham. Hun klæder ham i kvindetøj og sætter ham til at sy mellem sine terner. I den sammenskrevne version er de to kvindefigurer er smeltet sammen til én, som først ordner den klogeste og derefter den stærkeste mand i verden. Her tager kvinden med andre ord sin hævn.

Spil om en doktor er skrevet sammen af episoder fra en række tyske spil - med tilføjelser i overensstemmelse med traditionen. Lægen eller kvaksalveren er en typisk farcefigur i middelalderen. Det foreliggende stykke starter med, at lægens hjælper præsenterer stykket, inden lægen selv dukker op. Han klarer først en hård mave og derefter en dårlig tand. En bonde vil have sin galsindede kone kureret, og det lykkes, samtidig med at den gamle kone bliver skabt om til en ung dejlig kvinde. Den unge kvinde vil gerne have genskabt sin dyd, men da det er ordnet, stikker hun af med lægens hjælper. Så vender bonden tilbage med potens-problemer. Han tisser i en tisseflaske, som lægen undersøger. Den sidste kvinde er for tyk og vil gerne slankes, og lægen overgramser hende, indtil hun reagerer ved at slå på ham. Lægens hjælper afslutter stykket med sin epilog.

Alle teksterne er oversat til moderne dansk, men med bevarelse af gamle udtryk og vendinger og det oprindelige versemål, knittelvers. Dette versemål, som var det mest benyttede i senmiddelalderen, består af fire trykstærke stavelser og et varierende antal tryksvage stavelser i hver linie. Det bevirker, at versemålet aldrig bliver stift, men at det tværtimod er meget fleksibelt, og at det ligger tæt på talesproget.

I middelalderen var man pragmatisk og tilpassede spillene til de omstændigheder, hvor de skulle spilles. Det var grunden til, at et religiøst helgenspil som Dorothea-spillet kunne opføres til fastelavn. Fastelavnsspillene danner en parallel til de franske farcer, som blev spillet på markedspladser og kroer hele året igennem. Det vil derfor være i overensstemmelse med middelalderens pragmatiske tænkemåde, at spillene opføres, hvor og når der er brug for det.

Den utro hustru (i den foreliggende version) blev første gang opført i forbindelse med middelalderfestivalen i Odense 1993. *Paris' dom* og *Mandens magt og kvindens list* havde premiere i 1998, da teatergrupper fra USA, England, Skotland, Spanien, Holland og Danmark deltog i en festival for middelalderteater i Odense. *Spil om en doktor* blev opført første gang under en teaterfestival i Groningen (Holland) i 2001.

Det er mit håb, at de moderniserede tekster vil danne basis for opførelser i forskellige sammenhænge. Hvert spil varer 30-45 min. *Forudgående tilladelse til at bruge teksterne skal indhentes hos undertegnede.*

Leif Søndergaard
Center for middelalderstudier
Syddansk Universitet
Campusvej 55
5230 Odense M.
6550 3208
lso@litcul.sdu.dk

Den utro hustru

Fastelavnsspil fra begyndelsen af 1500-tallet

Personerne:

Ægtemanden
Hustruen
Bonden
Badstuemanden
Munken
Adelsmanden
Den gamle kælling
Djævelen
Preco (forløber)

Preco:

Vær hilset, goddag, venner kære,
Alle jer som er herinde,
Lad jer lede af hæder og ære
Både mand og kvinde.
Jeg er kommet her for at glæde, 5
Jeg var en dag i skare,
Jeg kom herhen på en knækket slæde,
Og jeg var i stor fare.
Vil I give plads og dertil tie,
Og lade være for højt at snakke, 10
Jeg skal jer alle et Guds ord sige,
Derfor skal I mig takke.
Til det selskab, som her er inde
Og som vil på dem høre,
Vil de et lille spil finde, 15
Og det vil de snart gøre.
Så får I at se en dejlig rose,
Hun finder mangan en bejler hist.
For hende smider mange gerne sin hose,
Det har jeg længe vidst. 20
Først kommer en bonde med stor tro på,
At han kan få hendes ja-ord,

Så kommer hans kone for at få
 Sin mand med hjem til sit eget bord. 25
 Dernæst byder sig til en munk,
 Han vil danse med kappen på
 Til der kommer en adelsmand strunk,
 Som vil på hans rygstykker slå.
 Han skulle i sit kloster være
 Og ikke byde den kone op. 30
 Han får heller ingen ære,
 Kvinden sætter for hans vilje stop.
 Adelsmanden sætter så sin lid
 Til at han kan friste kvinden,
 Men der går meget lang tid, 35
 Før han får hende på limpinden.
 Den der ikke i ro og mag
 Vil lytte opmærksomt til dette spil,
 Ham vil jeg slå i hans bag,
 så hans røv gør ondt, og mere til. 40

Ægtemanden (til sin hustru):

Kære hustru, mit hjerte guld,
 Altid har du være mig huld.
 Aldrig så jeg så dejlig en kvinde,
 Som man ellers kun i troen kan finde. 45
 Af den samme grund må du
 Mine lønlige ærinder forstå.
 Vi har nu været så længe sammen
 Og har nydt både fryd og gammen.
 Nu har jeg mange synder bedrevet,
 Så længe som jeg har i verden levet. 50
 Derfor må jeg nu tænke på den indre vej,
 og jeg håber ikke, du siger nej.
 Hvis jeg vidste, hvad jeg skulle slå på
 For mine synders forladelse at få.
 Det vil jeg gøre af al min magt. 55
 Det siger jeg dig, det er min agt.

Hustruen (til ægtemanden):

Min hjertens glæde, min verdens ære,
 I er min ædle husbond kære.
 Hvad I vil, er også det, jeg vil,
 For at det kan gå ordentligt til. 60
 At tænke på de synder I har gjort,

Det synes jeg ikke, hjælper stort.
Jeg vil også bede og råde jer,
At I finder en udvej for at blive her
Ved hjemmets arne sammen med mig 65
Og ikke strejfer om på alfarvej.

Ægtemanden:

Jeg har allerede sagt det i fjor,
At du taler klogt med dine ord.
Jeg tør vædde ved min hals,
at du har ikke i dit liv falsk. 70

Det kan man godt på dig mærke,
At du færdes med kloge klerke.
Du råder mig til, mine synder at bøde,
Og blive hos dig, min lære søde.
Det må alle forstå og høre, 75
At du ikke kan skvalder føre.

Det kan alligevel ikke sådan gå,
At jeg kan syndernes forladelse få,
Mens jeg skal have så gode dage
Og sove og drikke og fylde min mave. 80
Skal jeg gøre for synderne bod,
Så må jeg gå derned på min fod
Til de hellige steder, som jeg ønsker mig.
Tro mig på, hvad jeg siger dig.

Hustruen:

Ak, min kære hjerte husbond, 85
En sådan skæbne vil være ond,
At I vil forlade mig og gå,
Jeg er bange for, hvad I støder på.
Jeg beder jer om at blive her,
jeg vil aldrig snyde og svingte jer. 90

Ægtemanden:

Bed ikke om det, min hustru kære,
Sådan kan det slet ikke være,
For jeg har lovet det i stor nød,
Jeg kan ikke undlade det, for min død.
Lev nu med nåde, som du bør, 95
Også herefter, som du gjorde før.
Jeg tager nu min stok og hat,
Og dermed siger jeg nu godnat.

Bonden (til kvinden):

Være hilset, goddag, søster kære.
Hvordan kan I så sorgfuld være, 100
Og hvorfor er I så ene?
Har du husbond eller folk til at tjene,
Har du terner eller også svende,
Så kan du ikke være alene.

Kvinden:

Jeg har en husbond, han er ikke her. 105
Gud give, at han har gode dage.
Mine terner, de er heller ikke der,
Det er derfor, at jeg må klage.
Han tog på pilgrimsrejse i går,
Det kan jeg græde over længe. 110
Han kommer først igen om et år.
Og alt er ude af sin vante gænge.

Bonden:

Hvis han rejser længe bort fra vort land
Og skader jer begge på den måde,
Så tag jer bare en anden mand, 115
Dertil vil jeg jer råde.

Kvinden:

Jeg synes ikke, det råd er godt,
At jeg skulle sådan gøre.
Jeg kunne siden for det få spot
Fra alle dem, der fik det at høre. 120
Det kunne skabe hos min husbond et had,
Når han igen vender hjem,
Så han aldrig mere bliver kærlig og glad.
På den måde bliver min skæbne slem.

Bonden:

Hvordan skulle han få det at vide, 125
Hvis I én gang sådan har gjort?
Alt sammen kan hemmeligt glide,
Det kan slet ikke spores stort.
Spar ikke på din overflod i de dage.
Du er så skøn en kvinde. 130
Når din husbond igen vender tilbage,

Så findes der ikke engang et minde.
 Hvad jeg har sagt, tænk på den vej.
 Du er så skøn en lilje.
 Jeg har så stor en lyst til dig, 135
 jeg kan ikke skilles fra dig med vilje.
 Kan jeg få fra den elskovssang,
 hvordan jeg bare kan få lov
 Til at krybe på dig en enkelt gang.
 Jeg stræber efter din elskov. 140

Kvinden:

Læg ikke den slags skarnssnak frem,
 det er både synd og skam.
 Du er så plump, dit store bæst.
 Du fjerner nok bedre end nogen hest.
 Du kommer aldrig til at ligge hos mig. 145
 Jeg har ingen lyst til sådan en steg.
 Du er en gammel udlevet krop,
 Du var vel værd at hænge op.
 Jeg tror, du har din egen hustru,
 Til hende kan du vel slet ikke dú. 150
 Du har så langt og spidst et skæg,
 Du skulle vaske din snavsede læg.
 Så længe du skylder mig svar derpå,
 Tager jeg hellere en fjert, og lader dig gå.

Bonden:

Min kære, tal ikke med sådan en spot, 155
 Jeg skal vise dig, at jeg kan blive flot.
 Ingen hustru har jeg endnu.
 Siger du det, så lyver du.
 Jeg mødte en gammel kælling i fjor,
 Hun svarede mig kun med onde ord. 160
 Hun var ond dertil i hver en stund,
 Det gik hende skidt af samme grund.
 Hvis jeg har for langt et skæg,
 Eller hvis jeg har skidt på min læg,
 Så går jeg hurtigt til badstuen hen 165
 og kommer snart ren og pæn igen.

Bonden (går hen til badstuen, mens han brokker sig):

Herr Raghebert, vær hilset blot,
 Vil du varme badstuen godt,

Så lad mig bade i ro og mag
Og vaske mig hvid både for og bag. 170
Nu vil vi ikke mer derom snakke,
Jeg vil betale dig, så du skal takke.

Værten i badstuen:

Hvad siger du, lad os være glade,
Det vil ikke komme dig til skade. 175
Du kommer nu lige netop tilpas,
For dig har jeg allerede ordnet en plads.
Tag dem nu af, dine gamle klude,
Og kryb derind, mens jeg står herude.

Bonden:

Holdt, holdt, nu må du stoppe lidt,
Jeg bliver svedet, det er så hedt. 180
Hvis du har en god sæbelud,
Så rag mit skæg, nu vil jeg ud.

Værten:

Kom bare ud, jeg skal sådan rage,
At man ikke finder lige din mage.

*Og så smører han ham ind i skidt og brænder hans skæg
med et lys.*

Bonden:

Kære ven, du må høre min bøn, 185
Sig mig nu, om jeg ikke er skøn.

Værten:

For Guds skyld, hvor er du ren,
Det siger jeg dig: du er så pæn,
Og hvor du vil, der kan du gå,
For ingen straf kan nu dig nå. 190

Bonden (går tilbage til kvinden):

Se nu, hvordan jeg dig behager,
Er jeg ikke både hvid og fager?

Kvinden:

Du er ledere, end du var før.
Jeg så helst du var uden for den dør.

Du farer med snak så mange fold, 195
Jeg ønsker du var i ulykkens vold.

Bondens kone (der kommer og ser, at han lægger an på kvinden):

Nis Nibelkert, hvad laver du her?
Skulle du ikke være hjemme der?

Bonden (til sin kone):

Kære hustru, vær ikke ublid,
Jeg har kun været her i kort tid, 200
Og jeg vil gå hjem nu med det samme,
Lad ikke hug eller onde ord mig lamme.

Munken (kommer ind, idet han siger til sig selv):

Nå, det var vel nok en farlig mand,
Der til kvinderne helt godt bejle kan.
Lemmet kildrede, der er da klart, 205
Han ville på kvinden i en fart.

Bondekonen:

Gid han får skam og kun liden lykke,
Hjemme duer han ikke i det stykke.
Han må vel varme sin frosne pik,
For mellem mine ben kommer han ik'. 210
Jeg siger det, at i fire år
puslede han ikke engang i mit hår.
Hjem skal du i sorgens navn,
Selv om du ikke gør nogen gavn.

Og så trækker hun ham i håret og fører ham hjem.

Derefter går munken frem og henvender sig til den skønne kvinde:

Sid i fred, mit liljeblad! 215
Nej, hvor I gør mit hjerte glad.
Er jeg ikke også en mand så fager,
Se nu hvordan jeg dig behager.
Tænk ikke på, at jeg har kappe og bog,
Begge dele smider jeg hen i en krog, 220
Så står tilbage en mand så strunk,
I krogen ligger den sorte munk.

Kvinden:

Jeg vil ikke høre den slags snak.
Vil I have, jeg skal gøre det, tak,
Så kan jeg ikke munke døje, 225
De vil mig forpligte og ikke fornøje.
Hvis jeg endelig skulle gøre ilde,
Jeg med en adelsmand hellere ville.

Adelsmanden kommer og siger til munken:

Være hilset bror, din kappe koster.
Hvornår kom du ud af dit kloster? 230
Skulle du monstro ikke være derinde,
I stedet for at efterstræbe en kvinde.

Munken:

Nej, min kære unge mand,
Stræbe efter kvinder jeg aldrig kan.
For den slags ting bliver jeg ikke her, 235
At vrøvle sådan er ikke værd.
Jeg skulle nogle oste til klostret hente,
Hvad andet kunne du forvente.

Adelsmanden:

Du lyver, så du må sorgen få,
Du plejer alligevel at gøre så. 240
Du har ægget den unge kvinde,
Og savler helt ved synet af hende.
Såmænd skal jeg dine rygstykker slå,
Så du kommer til at danse med kappen på.
Jeg skal dig hjem til klostret drive, 245
Og lære dig sådan hjemme at blive.

Adelsmanden slår munken, trækker kappen af ham og driver ham hjem til klostret; derefter henvender han sig til kvinden:

Sid i fred, husfrue fin!
Gud give, I gik med mig og var min,
Jeg kan jer vel ganske godt behage.
I skulle få lutter gode dage, 250
Kunne jeg med jer tale så,
At jeg måtte jeres vilje få,
Så at I ville mig i favnen tage.
Aldrig kunne I finde min mage.

Kvinden:
Min kære ven, tal ikke så, 255
I kunne min vilje ej dertil få.
At I skulle nogensinde ligge med mig,
I skulle aldrig tigge den leg.

Adelsmanden:
Sig ej nej, min kære ven,
Tag jeres ord i jer igen. 260
I sagde, I ville have en adelsmand,
Frem for den munk, der intet kan.
Jeg førte ham hen til hans kloster kun,
Fordi jeg hørte de ord af jeres mund.

Kvinden:
Hvordan kan den snak være sand, 265
Når jeg nu har min ægtemand.
Jeg har lovet at holde mig vel,
Og passe min sjæl, såvel som mig selv.
Jeg ønsker ikke, I bliver vred.
Gå bort, lad være at blive ved. 270

Adelsmanden går hen til den gamle kælling.

Adelsmanden:
Min gamle morlil, være hilset vel,
Formår I at hjælpe, er det et held.
Jeres hjælp, den behøver jeg,
Derfor spørger jeg: vil I hjælpe mig?
Hvad I vil have, det vil jeg give, 275
Jeres ven for altid vil jeg blive.
En kvinde har jeg stor lyst til,
For min vilje hun ikke høre vil.
Kan I finde på nogen list,
mens hun husker mig ganske vist, 280
Så jeg kan hendes vilje få,
Jeg beder jer, tænk nu derpå!

Kællingen:
Jo, jo, min søn, det kan vel ske,
Men kom nu her, lad mig først se,

Hvor meget du vil give mig, 285
Om den sorte høne skal løbe sin vej.

Adelsmanden:

Sikke en findeløn, jeg vil give,
Hvis I kan jeres kunst bedrive.
Jeg har ord nok, og penge,
Så kan I læse i bogen længe. 290

Kællingen siger således:

Ved den krogede djævel og Gilberts navn,
Løb stærkt og løft jeres haler til gavn.
Belzebub med dine kumpaner alle,
I skal knæle for mig, når jeg vil kalde,
Og gøre straks, hvad jeg beder jer om. 295
Ellers pisker jeg jer alle, kom,
Og øv nu jeres falske list.

Se til, det bliver ganske vist.
I skal ægge den fagre kvinde,
Så hun selv kan vejen finde, 300
At bedrive ukyskhed med en mand
Og helt opgive at holde stand.

Da djævelen ikke svarer med det samme, siger kællingen vredt:

Pokkers karl, jeg maner dig,
At du straks skal svare mig.
Jeg maner dig ved salt og brød, 305
Ved hejre, gøg og ridder Rød,
Fra Østersø til Vesterhav,
Ved Norges skær og Skagens rav.
Jeg maner dig ved den værste troldkvinde
Af alle, man kan i verden finde. 310
Ved alle kællinger i verden her,
Hvor du så er, fjern eller nær,
Så du ikke længere skjuler dig,
men straks kommer her hen til mig.

Djævelen kommer rystende af skræk.

Djævelen;

Jeg tør ikke længere skjule mig, 315
For jeg er meget bange for dig.

Vil du mane mig med kællinger gamle,
Da må jeg mig til døden samle,
Fordi de er så onde kvinder,
Der både mig og mine djævle binder. 320
Kære kone, gør mig ikke så ilde,
Jeg vil gøre alt, hvad du ville.

Kællingen:

Gå straks hen og tud i kvindens øre
Det råd, som vil hende til ukyskhed føre
Med den mand, der bejlede til hende. 325
Det er min vilje, du skal hende vinde.

Og så går djævelen hen til kvinden og sætter sin mund til hendes øre, men da hun ikke vil høre efter, siger han med høj røst:

Længe må jeg tude i dit øre
Førend det jeg råder, vil du gøre.
Det undrer mig, du gider være så stærk,
At du ikke vil løfte op i din særk, 330
For mandens legeme er så blødt,
At ligge med manden, det føles så sødt.
Jeg skænker dig rigdom i fuldt mål,
Du kan altid æde og drikke en skål.
Er det ikke bedre med gode dage, 335
End hvis du skal mærke sorg og klage.

Kvinden:

Væk djævel, med dit falske påfund.
Til at følge din lærdom ser jeg ingen grund.
Skal jeg end få smerte og ve,
Så siger jeg, der skal aldrig ske. 340

Djævelen går tilbage til kællingen

Djævelen:

Jeg tør næsten ikke gå herhen,
Fordi jeg er bange for din vrede igen.
Den kvinde hun er i troen så fast.
Mod mine råd står hun last og brast.
Ved alle djævle, der i helved kan være. 345
Hun er ikke ukysk, hun holder på sin ære.

Kællingen:

Din lede djævel, sorg følge dig,
Og skammen med, overalt på din vej.
Den, der stoler på dig, kan du bedrage.
Gid du må få ulykke alle dage. 350
Hvor er nu de råd, der skal kvinden binde,
Og som du sagde, du kunne finde.
Jeg tror ikke, du er noget værd,
Derfor skal du få en ulykke her.
Jeg skal tage dig i din top, 355
Og piske dig stribet på din krop.

Og så løber hun efter ham og slår ham, mens hun råber:

Gå ad helvede til efter djævlene dine,
og bliv der og mærk den evige pine.

Kællingen siger til adelsmanden:

Såmænd, her bliver ingen dans,
Den kvinde siger nej uden stands. 360
Jeg tror ikke, min kunst hjælper mig.
Jeg er bange for, jeg har løjet for dig.

Adelsmanden:

Din lede kælling, jeg skal lære dig,
At du sådan bare vil skuffe mig.
Du tog mine mønter, det varede ej længe. 365
Nu må du gøre gengæld for mine penge.
Ellers bringer jeg dig for ret og lov,
Det skal spørges over land og skov.

Kællingen:

Hør, hør, giv mig endnu lidt tid.
En anden kunst vil jeg øve med flid. 370
Hun skal vel bønders vilje gøre,
Det sker sådan, nu skal du høre.

Herefter fører kællingen hunden hen til kvinden og beder hende om råd, samtidig med at hun græder sammen med hunden:

Min lille datter, en ædelsten værd,
Det var godt jeg mødte dig lige her.
Vil du gøre noget til Guds ære, 375
så tak ham, at jeg her kunne være.

Kvinden:

Min kære morlil, hvorfor skal du lide,
Hvad er der sket, lad mig det vide.

Kællingen:

Til denne sorg er der mange grunde,
Jeg beder dig, vil du mig vel unde, 380
At fortælle alt til dig, min ven,
Ingen skabning kan hjælpe mig igen.
Jeg ser det klart i dit lyse øje,
at du vil tro, hvad jeg siger, nøje.

Kvinden:

Du må det gerne til mig sige, 385
Er det hemmeligt, da vil jeg tie.

Kællingen:

Denne hund, som jeg har med mig her,
Det var min datter, så skøn og skær.
En ung mand lagde an på hende
For hendes vilje at kunne vinde. 390
Han kunne ikke få hende med den vej,
Lige fra starten sagde hun nej.
Så skete det i den samme stund,
At hun blev forvandlet til denne hund.
Hun var en skabning så dejlig og køn, 395
Nu er hun forvandlet til et dyr som løn.
Derfor har jeg nu en hjertesorg så stor,
Det er ve og klage, der i mig bor.
Havde hun givet ham et rigtigt svar,
Da var hun blevet den samme, som hun var. 400

Kvinden:

Ved Maria, hvilken underlig ting,
At et menneske sådan kan forvandles omkring.
Nu ved jeg endelig hvad jeg vil,
Jeg er bange, at det også kan støde mig til.
En mand ville gerne ligge med mig, 405
Han skulle aldrig få lov til den leg.

Kællingen:

Gud bevare dig, hvilket farligt spil,

For min sjæls frelse vil jeg sige til,
At kommer den mand her hen igen,
Jeg råder dig til at give dig hen. 410
Bøj dig for hans vilje alle dage
For ikke at mærke pine og plage.

Kvinden:

Jeg synes, det virker underligt,
At jeg aldrig hørte om denne pligt.
Jeg lover nu uden svig og list, 415
At kommer han her, er det ganske vist,
At jeg siger ja i samme stund,
Før også jeg bliver forvandlet til hund.

*Derefter springer kællingen glad op og går hen til
adelsmanden, idet hun siger:*

Kom nu her hen og vær rigtig glad.
Det går godt for dig, din heldige rad. 420
Jeg har nu ændret på hendes hu,
så hun ikke siger nej, hvis du beder nu.
Så vil jeg gå hjem til mit hus og mig selv.
Gå nu din vej, du må takke mig vel.

Adelsmanden går hen til den smukke kvinde:

Nu kommer jeg tilbage igen. 425
Mon jeg kan blive din bedste ven.
Hvis jeg nu må din vilje og dit ja-ord få,
Vil jeg, som jeg før har ladet forstå,
Give dig alt, hvad du har lyst til,
Og elske dig alle dage, som du vil. 430
Gør du det ikke, så kan det ske,
At du aldrig mere får glæden at se.

Kvinden:

Lad være, du må ingen trolddom bedrive.
Jeg vil nu som din ven forblive.
Hvad du vil have, det skal jeg gøre, 435
Jeg ænser ikke, hvorhen I mig vil føre.

Preco:

Og dette spil har I nu hørt,
hvordan kællingen dem sammen har ført.
Hvis nogen af jer vil øve klog dåd,

Så bør han lytte til kællingens råd. 440
Som djævlen kan hun også øve en list,
Det har I nu set, det er sikkert og vist.
Alle I, som sidder her, vær hilset blot.
Er I glade, så er alting godt.
Dermed vil jeg gå ud af den dør, 445
Men giv mig noget at drikke før.

Paris' dom

Fastelavnsspil fra ca. 1520

Personerne:

Forløber

Bellona

Prins Paris

Juno

Pallas

Venus

Merkur

Forløberen til folket:

Vær hilset, goddag, alle venner,

Vi vil nu rime, som I kender.

Sid stille og hør godt til,

så får I at høre et eventyrspil.

Alle vil dyd og visdom forsmå, 5

Gud vide, hvordan det nu skal gå,

Hver mand elsker løbsagtighed,

Ingen ønsker dyd og kærlighed.

Derfor rimes nu om løbsagtighed,

Den finder man i mange led. 10

Nu skal man tage sig i agt med flid,

Hvordan man skal leve i denne tid.

Den, der lever med dyd og ære,

Han går ofte for dåre at være.

Skalke og narre har vundet det spil, 15

Gud bedre, hvordan det nu går til.

Bellona til folket:

Jeg er sendt fra himlen i tide,

Både Peter og Poul må det vide.

Krigens gudinde, det er mig,

Det er ingen spøg, det siger jeg. 20

Jeg bringer ej fred, men kiv og trætte.

Jeg ved at bruge ord så slette,
At I får ikke andet at tænke på
I denne tid end at kriges og slå.
Nogle vil miste både hånd og øje, 25
Hvis han ikke vil lade sig nøje.
Hver en bartskeerer i denne by
Vil få sår at helbrede på ny.

Til gudinderne:

Pallas, Juno, Venus, kvinder tre,
Jeg siger jer alvorsord, uden at le, 30
Se den gave, som jeg har her,
Modtag den, mens jeg endnu er nær.
Den af jer, som dejligst er,
Hun skal have æblet her.
Hun må leve med fryd og ære, 35
Mens hun kan i verden være
Og leve i lyst på dette sted,
Hun kommer dog i helvede ned.

Til prins Paris:

Paris, tag det æble, du her vil finde,
Giv det til den dejligste kvinde. 40

Juno til gudinderne:

Gaven tilhører mig med rette,
Jeg er Jupiters hustru, jeg siger dette:
Han er Gud over himmel og jord,
Og han kender hvert visdoms ord.
Han regerer planeter og hver en stjerne, 45
Både nærved og så i det fjerne.
Hvem vil nægte mig den gavepagt?
Hvem ønsker ikke rigdom og magt?
Kun på den måde kan det ske,
Uden at han får både spot og spe. 50
Dog tænker jeg, I visdom forsmår,
Og i stedet løbsagtighed får.

Pallas til gudinderne:

Den gave må I til mig skænke,
Rigdommen kan mig ikke krænke,
Jeg giver visdom til hver en mand, 55
Der rejser rundt fra land til land.

Hvis jeg forsmås i denne tid,
Sætter I ikke til mig jeres lid.
I ønsker at holde jeres fred
Og ønsker at leve i ro dermed, 60
Så brug jeres visdom og undgå krig,
Hvor mange dræbes og ligger som lig.

Venus til gudinderne:

Den gave kan ikke fratages mig,
Jeg bereder alle kærligheds leg.
Jeg er Jupiters datter, ung og skøn, 65
Jeg retter til prins Paris min bøn.
Når æblet er modent til at plukke,
Og svanen har fået dun i sit lukke,
Da plejer man spise æblet i engen,
Og med dunet reder man sengen. 70
Tiden fordrives med unge kvinder
Om man sammen i lysten finder.

Merkur til de ophidsede kvinder:

Stil jeres vrede, jeg beder eder,
Vend jeres tanke til mine ord,
Til venskab og fred I jer bereder, 75
I ikke nogen tid på andet tror.
Den retfærdige Paris, han er nær,
Hvis I synes, lad os derhen gå,
Han holder til i en skov tæt ved her.
Et godt råd vil vi af ham få, 80
Hvis han vil, så skal han dømme,
Mellem jer, som det sig sømme.

Kvinderne går ud.

Merkur til Paris:

Vær hilset, god dag, Paris from,
Din lige findes ikke i Rom.
Døm mellem disse kvinder alle, 85
Og fortæl dem, uden galde,
Hvem der synes dejligst at være,
Så alle kan retfærdighed lære.
Hvem det tilkommer æblet at få,
Alle lægger stor vægt derpå. 90

Den der får det vil have dig kær,
Dag og nat bliver hun dig nær.

Paris svarer Merkur:

At dømme dem, ja, det behager
For hver af dem er så skøn og fager.
De er både hvide og røde, minsæl, 95
De bliver ikke trætte af kys og kæl.

Til gudinderne:

Jeg har lyst til at se jer nøgne,
Uden at ramme med spot eller løgne,
Bryst og bagdel og maven med,
Lægge og knæ og alle led, 100
Så kan jeg bedst mellem jer dømme,
Som det sig bør og kan vel sømme.

Juno til Paris:

Min Paris, hvad skal jeg nu sige.
Jeg er en dronning af himlens rige.
Døm nu ret, min kære ven, 105
Så drager du rig i verden hen.
God lykke og held, det skal du få,
Guld og sølv og dyre stene,
Kunne det nu bare sådan gå,
At jeg fik æblet af dig, alene. 110

Pallas til Paris:

Som gudedatter af højeste trone,
Det sømmer mig at bære den krone.
Jeg er vis og stærk over al måde,
Vil du mig rose, da må du råde.
Visdom vil jeg nu give dig, 115
Hvis du siger, den fagreste er mig.
Da skal du blive vis og stærk
Og det vil alt sammen være mit værk.
Gud give, det sådan må gå,
At jeg kunne den store glæde få. 120

Venus til Paris:

Du er vist en retfærdig mand,
Nu ser du her en lijlevand.
Jeg er dejlig, ung og smuk,

Mange udstøder for mig et suk.
Kærligheds moder kalder man mig, 125
Og det er alvor, siger jeg dig.
Lad det nu ske og lad det gå,
Sådan at jeg den gave kan få.
Så skal jeg sende fra kærligheds eng
Den skønneste blomst til dig og din seng. 130
Hvis du skænker mig æblet som gave,
På kvindebesøg kan du dig belave.

Paris til Pallas:

Pallas, ung og skøn som nogensinde,
Min dreng, prisen vil du dog ikke vinde.
Lærdom og visdom nok ejer du, 135
Men det er Gud, der må styre nu.
Jeg tænker på en anden kvinde,
Hos hende vil jeg gerne vejen finde.

Paris til Juno:

Juno, du kunne måske vinde sejr,
Hvis gaven ej gik til en anden lejr. 140
Vær nu tilfreds for denne gang,
Vi mødes vel til en anden sang,
Hvor vi begge kan skæmte og le,
Og da skal ingen på os se.

Paris til Venus:

O Venus, du er en blomst så skøn, 145
Du skal have æblet som gave og løn.
De andre to kvinder du langt overgår
I dejlighed mellem dine lår.
Styrke og visdom foragter jeg,
Hvis jeg kan komme i enrum med dig. 150
Tag nu denne gave, kæreste min,
Og husk nu på, at Paris er din.

Juno siger vredt til Paris:

Utro Paris, du skal få smerte og ve,
Du vil snart både mærke og se,
At Venus ikke kan hjælpe dig, 155
Når jeg sender krigen på din vej.
Jeg skal ramme med bulder og brag,
Og du skal hurtigt angre din sag.

Når du ser Trojas borg brænde ned
Og trojanerne finde i havet fred. 160

Pallas til Paris:

Ve skal du få, Paris hyrde,
Du kommer til at bære din byrde.
Du agter ikke på visdommens dyd.
Faktisk forstår du ikke en lyd.
Løstighed dyrker du alle dage, 165
Derfor sender jeg pine og plage.

Venus til Paris:

For din gave vil jeg dig give,
Det løfte aldrig med dig at kive.
Til din seng, så snart dagen er omme,
Vil den fagre rose, Helena, komme. 170
På hende skal du se med øjne så blide,
Og ikke til nogen anden side.

Hun er den dejligste unge kvinde,
som nogen kan i verden finde.
Med hende kan du fordrive din lyst, 175
Uden at hun ypper kiv og dyst.

Lyt nu til, hvad jeg vil sige;
Jeg vil dig aldrig svige.
Og hvor du kommer i andre lande
Til byer og borge over vande, 180
Så finder du Helena eller mig
Til at fordrive lysten i leg.

Vil du ligge hos os begge længe
På bæk eller i bløde senge,
Og skulle der komme et foster på vej 185
Som følge af denne kærligheds leg,
Så er det kun naturens lære,
Når jeg kan i lysten og synden være.

Pallas grebet af pludselig lystighed:

O desværre, hvor mangan en mand,
Fordærves nu af løstighed, 190
Kan ikke agte på sig selv.
Det kan man fornemme i by og på land,
Man trykker ned retfærdighed.
Ungdommen gribes af ondskab vel.

Forløberen henvender sig til publikum:

Den store poet skriver i sin bog, 195
For han er både vis og klog:
Det er ikke løgnen at bære,
Hvis sandheden i løgnen kan være.
Nu har I set på dette spil
Og hvis I ellers vil lytte til 200
Hvad I skal gøre eller undfly,
Så får I fred på land eller i by,
For i spil og lignelser kan
Mange ting læres af hver mand.

Ode.

Vi opgiver nu både anger og had
Og trætte med,
Om vi skulle ikke synke uglad
Til helvede ned.
Så kan vi opleve glæde og fryd,
 Vi leve nu så
 Og det må vel gå
At Kristus tager og i sit skød med fred.

Mandens magt og kvindens list

Sammenskrivning og bearbejdning af
Ain Spil von Mayster Aristoteles (tysk, slutn. 1400-tal)
Hercules og Omphale (dansk, ca. 1600)

Personerne:

Forløber
Aristoteles
Hans skriver
Hoppedans
Hendes tjener
Hercules

Forløberen træder frem:

Hør! Mænd og kvinder, alle lige,
Store og små, fattige som rige,
Gamle, unge og børn, kom i ly,
borgere fra land og fra by,
I er kommet i festligt lag, 5
Vær nu muntre på denne dag,
Vi spiller nu for jeres latter,
og håber, at I alle fatter,
dette er et eventyrs spil.
Se nu til, hvad vi fortælle vil. 10
Først om en mester, han er så klog
og gammel og vis som den tykkeste bog.
Aristoteles, det er hans navn.
Han holder en lærebog i sin favn.
Den har han fra den højeste skole, 15
På hans lærdom kan vi trygt stole.
Han er uden tvivl den klogeste mand,
man kan finde i noget land.
Aldrig har han elsket en kvinde,
men om en liden tid vil I finde, 20
at kvinden bruger sin argeste list.
Så må han bøde. Det er vist!

Efter ham så kommer en kæmpe,
og han er langt fra nem at dæmpe.
Han hedder Hercules og er så stærk, 25
at når han blir vred og går bersærk,
så flygter folk til alle sider,
ikke én eneste på ham lider.
Også han kommer i kvindens garn
og blir så tam som et lille barn. 30
Ti nu stille og hold jeres mund
for vi begynder i denne stund.

Aristoteles' skriver, bærende på en stol:
Nu kommer min herre, den vise mand.
Det er vist nødvendigt, jeg hjælpe kan. 35
Han bærer på den store bog,
som var den ham så tungt et åg.
Han orker ikke længere gå,
han kan ej heller mere stå.
Kom kun herhen, min kære herre,
nu kan vores tur ej blive værre. 40
Sæt dig ned på stolen her.
Jeg ved, at den for dig er kær.
Nu er du fri, både for at gå og stå,
og alle folk vil lytte på.

Mester Aristoteles til skriveren:
Kære skriver, mærk min gunst. 45
Nu vil jeg vise dig min kunst
og digte os den skønneste bog,
så også du, min ven, bliver klog.
Jeg kan vel digtekunsten befale
og vil nu ganske poetisk tale, 50
så at du kommer til at sande,
min navn bliver kendt i alle lande,
så vel hvor de tyske og franske bor
som fra Ungarn og Flandern til Danmark i nord.
Du skal slet ingen møje spare, 55
straks af sted, nu må du fare
og bringe mig fluks papir og blæk.
Og bliv nu ikke for længe væk.

Aristoteles (til sig selv):
Jeg tænker på min bog med flid,

til kvinder og elskov har jeg ej tid. 60
Min hu den står til filosofi,
der findes den højeste mening i.
Kvinden derimod, er jeg bange,
af sine følelser er hun fange.

Den skønne kvindes tjener kommer og siger:
Hør her, I er herre over alle, 65
min skønne frue lader jer kalde.
Hun ønsker at se den lærde mand,
hende lyder borg og by og land.
Hoppedans, sådan kalder hun sig.
Hun byder, at I kommer med mig. 70

Aristoteles går hen til kvinden og taler:
Danse frue, Guds hilsen til jer,
Hvorfor står I alene her?

Den skønne kvinde svarer:
Gud takke jer, mester kunsterig.
Hvorfor hilser I så dydelig?
Tør I ej indrømme for jer selv, 75
at I skuer min skønhed, godt og vel?

Aristoteles til den skønne kvinde:
I er så dydelig en kvinde.
Jeg turde ikke andet finde.
Men skal jeg jer en sandhed sige:
I skønhed så jeg aldrig jeres lige. 80
Frue, jeg viser jer den højeste gunst.
Jeg lærer jer gerne min bedste kunst:
Grammatik såvel som logik,
filosofi og retorik.
Jeg kan mange andre kunster til,
som jeg ikke for jer nævne vil.
Jeg vil vise, hvordan I, som en mand, 85
selve kvindens væsen beherske kan.

Kvinden taler:
Den kunst, som I driver nok så flot,
den passer for kvinder ej særlig godt.
Men vi kan lege et andet spil,
og du vil snart mærke alt dertil. 90

Kom nu herhen, min gode ven,
så skal jeg give dig igen,
for jeg vil straks for dig begynde
at vise al en kvindes ynde.

Aristoteles kommer frygtsomt nærmere:

Jeg kender ikke kvindens lyster 95
og undgår helst sådanne dyster.
Hvad er det, du vil mig, skønne kvinde?
Hoved og hale, det kan jeg ej finde.

Kvinden til Aristoteles:

Ned på alle fire, befaler jeg.
Du bærer mig den lange vej. 100

Hun tager en pisk og et bidsel, som hun lægger på ham.

Hun sætter sig op på ryggen af ham:

Først rider I mig en gang derhen,
så bærer I mig tilbage igen.

Aristoteles taler til kvinden:

Frue, jeg gør alt som I vil,
lige meget, hvad I sætter mig til,
alt efter jeres hjertes begær, 105
åbent, hemmeligt, her eller der.

Kvinden sidder på mester Aristoteles og lader sig bære, én gang frem og én gang tilbage, og kvinden taler:

Det er godt, jeg har en hest.
Ridning er nu blødest og bedst.
Det overgår langt den kunst, han vil.
Gud vide, hvad foder han skal have til. 110

Skriveren kommer tilbage og taler til mesteren:

Giv mig et våben i denne stund.
Jeg ville have givet tusind pund,
at denne skændsel var ikke sket,
at ingen mennesker havde det set.

Mester Aristoteles taler til kvinden:

Frue, nu må I stige ned. 115
Det kan ikke længere blive ved.

Hvorfor vil I ride på mig,
som det i gamle dage var leg.

Kvinden svarer:

Herre, at jeg har redet på jer,
skylden er jeres, den ligger kun der. 120
Sådan går det med sikkerhed alle
de tåber, som lader sig kalde.

Aristoteles taler:

Ak, hvilken dårskab, der er sket,
havde jeg bare sandheden set.
Det kan jeg ikke overvinde 125
med mine kunster nogensinde.
Overalt hvor man får at høre,
at en kvinde kunne mig forføre,
får jeg skændsel og dårligt ry,
i hvert et land og hver en by. 130
Derfor vil jeg nu tage herfra.
Jeg render væk. Jeg lusker af.

Aristoteles forsvinder nedbøjet med skriveren efter sig.

Hercules kommer ind og spiller med musklerne. Han siger:

Jeg er Hercules, en kæmpe stærk.
Alverden kender mit krigerhåndværk,
konger, fyrster, folk i land og by, 135
skælver af rædsel for mit ry.
De grumme bæster slår jeg til døde,
vætter og trolde lægger jeg øde,
jætter og kæmper fælder jeg,
når jeg tager dem ind i min leg. 140
Min kølle, mit sværd, min bue med pile
er velkendt så mange mile.
Vel er det sådan, jeg sandt må sige,
for gud Amor må jeg dog vige,
for Amor må jeg sælge mig bort, 145
at slæbe og trække passer ej stort.

Kvinden taler:

Hvem har vi der som fremmed gæst,
jeg synes, han ligner nærmest en hest,

han forekommer mig stiv og bøs,
hvad i alverden er han for en knøs. 150
Hvis jeg kan fange ham i mit garn,
så vil jeg ave ham som et barn.

Hercules:

Se der, en jomfru dejlig og bold,
Ak, havde jeg hende blot i min vold. 155
Det er en dronning, det kan jeg se,
hun er så skøn, at jeg må le.
Hun er den dejligste i verden,
se hendes lader og hendes færden.

Se øjne, hænder,
de hvide tænder. 160

Se, smal som et rør,
for hende jeg dør.

Å se, se, se, det dejlige nus,
måtte jeg blive hos hende, det pus. 165
Jeg tjener ikke for det røde guld,
i jomfruens skød vil jeg sove så huld.
Mit navn vil jeg helt glemme nu,
Ha, Hercules kommer jeg mindst i hu.

Til tilskuerne:

I må ikke sige, jeg hedder så,
røber I mig, jeg bøde må. 170
Jeg må nu vise et ydmygt mod
og falde ned for hendes fod.

Går hen til kvinden:

Vær hilset jomfru, dronning og ven.

Kvinden:

Velkommen! Hvad er du for én. 175
Jeg synes, at du virker så bøs.

Hercules:

Nej, kære jomfru, jeg er tjenesteløs.
Jeg er kommet hertil fra et fremmed land,
mine våben bærer jeg som en mand
for at tjene til føde, klæder og stads.

Kvinden:
Til dig har jeg netop en tjenesteplads, 180
hvis du vil gøre, hvad jeg vil.

Hercules:
Min tjeneste siger jeg eder til.

Kvinden:
Jeg vil lønne dig, som det sig hør og bør,
sæt dig hos disse piger og møer.
Slå dig nu ned, giv køllen til mig, 185
sværdet giver du også fra dig.

Hercules:
Hvad nu, jomfru? Hvad nu? Hvad nu?
I bryder min magt og mit mod itu.
Min kølle kan jeg ikke give dig,
har du en kvindelist for med mig? 190

Kvinden:
Du må løsne for pilene op,
til dit krigersprog siger jeg: stop!
Kom her med pile så vel som bue,
nu skal du tjene i fruerstue.

Hercules:
Sandt at sige, jomfru kære, 195
du kan ikke få buen at bære.
Endnu så jeg ikke den mand,
som turde tage buen i dette land.
Hvad siger jeg? Jeg er jeres træl.
Alt, hvad I gør, det gør I vel! 200

Kvinden:
Hvad skal du gøre med kølle og bue?
Du bliver her i min fruerstue.
Du skal ikke føre dig som en løve.
Her bliver der ingen manddoms prøve.
Tag nu denne jomfrukåbe om dig, 205
dine kæmpeklæder, dem tager jeg.
Dem vil du ikke længere finde.

Hercules:

Jeg synes, I er en underlig kvinde.

Kvinden:

Kom kun her hen, se denne hue.
Sådan klæder vi os i fruerstue. 210
Se så, min ven, nu tager du fat,
du sørger for, at alt går glat.

Hercules:

Vel er I en jomfru, dejlig og bold,
men det er dog det særeste skjold.
Hvis jeg nu var i kæmpers lag, 215
så tålte jeg gerne sværdets slag
på mit panser og min hjelm.
I ser på mig, frue, som en skælm.

Kvinden:

Ti nu stille. Far med lempe.
Her har vi ikke brug for en kæmpe. 220
Du skal vide, du tjener en kvinde.
Tag denne rok, nu skal du spinde.

Hercules:

Jeg ønsker, jeg havde min kølle igen.

Kvinden (truende):

Du får med mig at bestille, min ven.
Se, hvor hans øjne farer omkring, 225
pas nu bare på rokkens ting.

Hercules:

I må ikke slå mig, kære kvinde.
I min nød da må jeg spinde.

Kvinden:

Spind vel, din knøs,
Din bonde tøs. 230

Hercules:

Jeg mindes aldrig, aldrig den dag,
hvor jeg fik enten hug eller slag,
siden jeg var et lille barn.

Hvorfor er jeg faldet i dine garn?
De bukser, du har på, er mine. 235
På mig ville de være nok så fine.

Kvinden:
Mine bukser er, hvor de nu er.
Kom nu i gang med at spinde, du der.

Hercules:
Min kølle! min kølle! Min bue! Min bue!

Kvinden:
Dem brænder jeg i ildens lue. 240

Hercules:
Nej, nej, min allerkæreste frue.

Kvinden:
Stop nu den snak om kølle og bue.

Hercules:
Kunne jeg bare tråden vinde,
så jeg blev færdig med at spinde.

Kvinden:
Jeg synes, din grove finger er træt. 245

Hercules:
Oh jomfru, jeres hånd glider let.
At spinde jern for manden sig hør,
Uvilligt gør jeg, hvad her jeg gør.

Kvinden:
Du har spundet nok. Nu skal du sy
på dette lærred så hvid og ny. 250

Hercules:
Aldrig før havde jeg synål og bånd.
Jeg plejer at have et sværd i hånd.

Kvinden:
Din nar, sy til, sådan skal du prikke.

Hercules:

Det er med spyd, jeg plejer at stikke.
Små slag, små slag, min kære jomfru, 255
En kæmpe plejer til andet at du.

Kvinden:

Jeg råder dig til at tage dig i agt.
Her hjælper ingen kæmpe magt.

Hercules:

Bliv ikke vred! Jeg skal nok sy,
så godt som nogen i denne by. 260

Kvinden:

Du skal også kniple og knytte
og væve i mønstre til min nytte.

Hercules:

Så gerne, kære jomfru, så gerne!
Som jeres allerbedste terne.
Jeg vil tjene jer med ten og rok, 265
lige til I synes, det er nok.
Aldrig havde I så god en dreng,
Om jeg så skulle ligge foran jeres seng.

Kvinden:

Du skal nu være min tjenestekarl.

Hercules:

Alt hvad I byder, jeg lyder, blot tal! 270

Epilog (forløber):

Nu har I herom brugt jeres tid,
til at se på vort spil med megen flid.
Måske en alvors ting I fatter,
at mændene er helt til latter.
Aristoteles, han var så klog, 275
men kvinden læste i hans bog,
og Hercules, den stærke kæmpe,
kunne kvindelisten helt dæmpe,
for kvinden havde bukserne på.
Farvel til alle. Nu vil vi gå. 280

Et spil om en doktor

Spil sammenskrevet af episoder fra en række tyske lægespil fra slutningen af 1400-tallet med tilføjelser i overensstemmelse med traditionen

Personerne:

Mester Jan, læge
Augustin, hans tjenestedreng
En bonde
Hans nabo Runkeldunk
Naboens kone
En ung kvinde
En tyk kvinde

Prolog. Drengen siger:

Kære alle, som står heromkring,
vær stille og lyt til disse ting.
Nu kommer min herre, doktor Jan,
der er ikke den ting, han ikke kan,
Han har læst ved et universitet, 5
verden i stort og småt har han set.
Han har rejst over bjerge og vand,
og kommer lige fra Slaraffenland.
Min herre får døvstumme til at se,
og han får blinde til at le. 10
De raske mennesker gør han lamme,
og de veltalende får han til at stamme.
Han kan fordrive de dårlige dunster,
og han har brev på sine lægekunster.
Derfor byder vi mænd og kvinder til 15
at se hans kunster, om I vil.
Alle kan prøve hans væsker og piller,
som tager tørsten og sulten stiller.
Ung og gammel, mand og kvinde,
alle sygdomme kan han finde 20
Bring kun en flaske med jeres vand,
kom kun med smerten i jeres tand.

Alle sygdomme kan han fordrive
Sin remse vil han på sedlen skrive.
Virkningen holder ikke ret længe, 25
til gengæld koster det godt med penge.

Mester Jan, lægen:

Augustin, du forstår min kunst,
Kroppens væsker og usunde dunst
kan jeg drive ud for sølv og guld.
Nu skal vi to ha' pungen fuld. 30
Gå kun hen til bonden der,
så venter jeg på jer lige her.

Drengen går hen til bonden:

Guds hilsen, min gode bondemand,
sol og regn skifter i dette land.
Jeg håber, at kornet vokset flot, 35
og roerne har det vel også godt.
Hvordan smager jeres pølsemad?
Hvis I har vin, så bliver jeg glad,
for jeg er ved at kvæles af tørst,
og jeg drikker i sandhed gerne først. 40

Bonden:

Min ven, du er en spøgefugl,
og du vil gerne æde mit grisesul.
Ja, du er vel en hæderlig dreng,
så jeg skal ikke være for streng.
Du kan smage min pølse, den er fin, 45
og du kan få en slurk af min vin.

Drengen snupper pølsen og spiser det hele:

Ølse for og ølse bag,
pølsen beholder dog sin smag.

Bonden:

Hvad siger du, jeg forstår ikke helt,
pølsen skulle vi jo ha' delt. 50

Drengen drikker vinen:

Du bonde, din vin er god,
ingen sure miner, fat mod.

Bonden:

Ja vel, må Gud velsigne dig.
Hvad bringer dig nu denne vej?

Drengen:

Jeg har en herre, han er medicus, 55
han kan fjerne de slemmeste lus.
Han har igler, der suger blod.
Han trækker splinter ud af din fod.

Alle plager kan han fjerne,
blot ved at han stryger på din hjerne. 60
Han sætter en kop på din krop,
så holder alle onderne op,
og når han trykker de rigtige steder,
så føler du de største glæder.

Doktoren kommer fra Paris. 65
Han kan også kurere din gris.
At sætte gang i den hårdeste mave,
det er ikke hans mindste gave.

Bonden:

For pokker, der må vi hurtigt hen. 70
Den doktor kan hjælpe min nabo og ven.
Han vrider og vender sig i klage.

Han har ikke skidt i otte dage.
Runkeldunk, Runkeldunk, kom frit frem.
Hvordan går det? Er maven slem?
Må du stadigvæk gå og lide 75
uden at kunne prutte og skide?

Naboen:

Av, av, jeg har den hårdeste mave,
ingenting har jeg kunnet lave.
Det trykker sådan på mit liv,
at jeg er ved at blive helt stiv. 80

Bonden:

Følg med denne dreng og mig,
så skal vi sammen vise vej
til den store doktor fra Paris,
han kan hjælpe dig, for han er vis.
Guds hilsen, store mester Jan. 85
Man siger, I er den viseste mand,

der findes noget sted i dette land.
Nu må I vise, hvad I kan.
Han har den hårdeste mavesmerte,
så han kan hverken skide eller fjerte. 90

Lægen:

Velkommen mine herrer, begge to.
Nu skal I bare falde til ro,
så skal jeg øve den bedste kunst
og hurtigt uddrive den slemme dunst.

Vender sig til drengen:

Hvad skal jeg gøre? Jeg ved ikke råd. 95
Hvordan kan jeg øve en doktors dåd?

Drengen:

I kassen har vi en flaske med prop,
den tager vi frem og lukker op.
Deri er den lindeste oliestrøm,
den virker sikkert som en drøm. 100

Lægen:

Min gode mand, træd nu kun frem,
så skal du hurtigt komme hjem
med både tarme og mave i orden.
Hokus pokus, så slipper du lorten.

Naboen ser skeptisk på flasken, men drikker:

Hvis det her virker og jeg bliver sund, 105
så får du mine tyve pund.
Farer pludselig af sted.

Bonden:

Han løb af sted i en farlig fart.
Han blev helbredt, det er klart.
Kan du også hjælpe mig arme mand.
Jeg har ondt i den ene tand. 110
Det banker og dunker, det stikker og værker,
og smerten blir bare stærker' og stærker'.
Hjælper det, lover jeg pungen fuld
af både sølv og det pureste guld.

Sætter sig ned på stolen.

Doktoren:

Hvor har du ondt? Hvor sidder din ve? 115

Åbn nu munden, så jeg kan se
de ømme gummer og dårlige tænder
og mærke efter med mine hænder.

Min gode dreng, hent mine briller
og husk glasset med de grønne piller. 120

Glem heller ikke den store tang,
det ser ud som om tanden er lang.

Drengen bringer tingene.

Lægen tager brillerne på og undersøger bonden:

Puh ha, den lugter fælt, den tand,
jeg må overveje, hvad jeg kan.

Jeg tror, jeg må trække tanden ud. 125

Bed nu til den gode Gud.

Bonden:

Nej, la' vær', det tør jeg ikke,
så må tanden hellere stikke.

Drengen holder ham fast:

Kære mand, slug denne pille,
den kan måske smerten stille. 130

Nu må du åbne din store mund,
så skal doktoren gøre dig sund.

Lægen gør klar til at trække tanden ud:

Ræk mig nu den store tang,
og hold fast endnu en gang.

*Bonden forsøger at rejse sig. Han lukker munden
krampagtigt.*

Drengen åbner den og lægen går i gang:

Ved Jesu vunder, Marias hjertesår, 135
smerten kommer og smerten går.

Tanden skal ud - med den fæle dæmon.

Åbn nu gabet, din store kujon.

*Drengen holder bonden bagover. Lægen sætter knæet på
hans bryst og trækker tanden ud (hestetand). Han går
rundt og viser den til publikum.*

Drengen (til bonden):

Bonde, kom nu straks med dine penge,
lad det ikke vare for længe. 140

Bonden rejser sig, giver drengen penge og vakler ud.

Drengen:

Om doktorens kunster vil der gå ry,
rundt omkring i den hele by.
Snart vil der komme nye kunder,
som lider af de mærkeligste vunder.

Naboen kommer tilbage, slæbende på sin kone.

Hun skælder og smælder:

Slip mig, din lede usle ryg, 145

du er både dum og grim og styg,

din ædedolk, din fyldebøtte,

du drikker, så benene ikke kan støtte,

dit æsel, din tåbe, din klovn, din nar,

din horebuk, med røven bar, 150

din hestetyv, landstryger, tyveknægt,

din luskebuks, dovendidrik, døgenigt,

din lede karl, klaptorsk, store skrummel,

jeg skal sørge for en slem tummel,

din forbryder, hykler, store slyngel, 155

du er af den ledeste djævleyngel.

Jeg skal tæve dig blå og gul, din kanalje,

jeg skal gi' dig den værste batalje.

Hun slår løs på manden.

Doktoren:

Kæreste frue, hold nu fred,

denne strid kan ej vare ved. 160

Hvorfor tager du sådan på vej?

Hvad er det monstro, der plager dig?

Konen:

Jeg er vred og gal, for min mand er doven.

Han vil hellere ligge ved den varme ovn

end passe sit arbejde i mark og eng. 165

Jeg må prygle ham ud af hans seng.

Han vil æde og drikke og ture omkring.

Derhjemme laver han ingenting.

Er det så sært, jeg blir tvær og sur
og gir ham sådan et ordentligt fur. 170

Det lykkes til sidst drengen at skille de stridende parter.

Manden siger:

Når jeg har sådan en rappenskralde,
er det klart, jeg hellere vil bælle
end sidde hjemme og æde den vælling,
som hun koger sammen, den lede kælling.
I stedet for en fredelig due 175
har jeg fået den skrappeste frue.

Hun skælder og smælder, har kun ondt i sinde,
hun bruger de slemmeste ord, hun kan finde.
Altid svinger hun krabasken,
er det så sært, jeg falder til flasken? 180
Kære doktor, hjælp mig i min nød,
ellers ender det med at blive min død.

Doktoren:

Hvis jeg er sikker på, at du har penge,
så behøver det ikke at vare længe.
Tag nu bare og hold hende fast, 185
så står vi sammen, last og brast.
Augustin, hent lige sprøjte og medicin,
så skal din frue snart blive fin.

Drengen henter en kæmpestor sprøjte.

Naboen og drengen holder kvinden.

Doktoren:

Her har jeg min allerfineste sprøjte,
nu holder du op med at være en tøjte. 190
Så snart du har fået dette klyster
forsvinder dine slemme lyster
til at skælde og smælde og tæve din mand.
Du blir bøjelig som en liljevand.
Buk dig nu ned, så skal du se, 195
hvad jeg vil gøre, hvad der skal ske.

De løfter op i kjolen og vil give hende et skud bagi.

Hun giver sig til at græde:

Nåde, nåde, jeg tåler det ikke,
hold op, hold op, I må ikke stikke.

Jeg skal aldrig mere skælde ud
og tæske min mand huden fuld. 200
Nu blir jeg altid from som en lam,
og lyder hver ord, der kommer fra ham.

Drengen:

Der ser du, den virker, doktorens kur,
nu hit med pengene, det er din tur.

Manden:

Mon virkningen holder, kan jeg være sikker. 205

Doktoren:

Ellers kom tilbage - og jeg stikker.

Manden:

Jeg har endnu en lille sum penge,
der er et problem, jeg har tænkt på længe.

Doktoren:

Sig kun frem, min gode mand, hvad ønsker du?
Jeg kan opfylde ønsket i samme nu. 210

Manden:

Jo ser du, min kone er gammel og grå
og ikke særlig dejlig at se på.
Har du midler, eller kunne du finde
en måde at forvandle hende
til en ung og dejlig kvinde, 215
den skønneste mø nogensinde,
så får du resten af mit guld,
ja, du får hele sækken fuld.

Doktoren:

Dit ønske er nu ikke så sært,
at opfylde det er nok mere svært. 220
Alligevel tror jeg, der er en måde
at løse denne vanskelige gåde.

Han tager konen med ind i teltet:

Abra kadabra, jeg har i sinde,
hokus pokus, at jeg skal finde,

filihankat, den skønneste kvinde, 225
filihunkat, i mands minde.

Den unge kvinde går ud i den anden side af teltet.

Manden:

Aha, det var vel nok en forvandling,
Doktoren kan gøre tanke til handling,
Kom herhen, min dejlige hustru,
du skal være min nye husfru. 230
Nej, hvor er du fin og skær.
Ingen kan være så lykkelig her.

Den unge kvinde:

Had er det, du siger, din usle krop.
Vil du nu tie og straks holde op.

Manden:

Hov stop, min søde liljevand, 235
jeg er din rette ægte mand.

Den unge kvinde:

Slip mig, din lede usle ryg,
du er både dum og grim og styg,
din ædedolk, din fyldebøtte,
du drikker, så benene ikke kan støtte, 240
dit æsel, din tåbe, din klovn, din nar,
din horebuk, med røven bar,
din hestetyv, landstryger, tyveknægt,
din luskebuks, dovendidrik, døgenigt,
se til, at du kommer hjem i en fart, 245
med mig der får du det slet ikke rart,
jeg skal skælde og smælde og slå,
så dine rygstykker blir gule og blå.

Hun banker ham af sted. Doktoren kommer ud fra teltet.

Den unge kvinde går straks løs på ham:

I har øvet på mig jeres list,
men manden er trist, det er sikkert og vist. 250
Jeg vil ikke være sammen med ham,
mellem benene er han lam.
Ræk mig nu dit lille spejl,
så jeg kan se, om I har lavet fejl.

Doktoren rækker hende spejlet.

Hun fortsætter:

Nu vel, I har gjort det ganske godt, 255
jeg synes nok, jeg er blevet flot.

Dog en ting fattes jeg i denne tid,
som jeg har brugt med den yderste flid.
Min dyd er helt og aldeles forsvunden,
til ægteskabet er jeg nu bunden. 260

I må yde mig hjælp, min doktor Jan.
Det er min bøn, hvis I ellers kan.

Doktoren:

Fortæl kun løs, hvad er det I vil,
jeg skal gøre alt, hvad jeg kan, dertil.

Den unge kvinde:

Kan I genskabe min jomfrudyd, 265
da vil det være den største fryd.

Doktoren:

Vores kasse er fyldt med den bedste salve,
den virker dobbelt og koster det halve.
Her er en salve af olie og korn,
den tar I og fylder i et horn. 270

Drengen:

Så stryger I hornet mellem jeres ben,
så blir I atter kysk og ren.

Den unge kvinde:

Tak mester, for det gode råd,
nu kan jeg atter øve kvindens dåd.
Kom nu med mig unge mand, 275
så skal du se, hvad kunst jeg kan.

De forlader scenen.

Bonden kommer ind:

Jeg har netop set den skønneste kvinde,
som man kan på jorden finde.
Nu føler jeg den største lyst
til at trykke hende til mit bryst. 280
Jeg vil gi' hende den elfte finger

og se, hvad glæde og lykke, det bringer.
Der er kun en ting, som jeg er ke' a',
og det er, at den hænger ne'a'.

Doktoren:

Nuvel ja, gode råd er dyre, 285
hvis du skal kunne lysten styre.
Tag denne flaske med, min ven.
Når tissetrangen kommer igen,
så fylder du flasken med din urin,
så ser jeg på den, om den er fin, 290
eller om du har sygdom i dit liv,
som gør, at din finger ikke blir stiv.

Bonden:

Jeg skal gøre alt, hvad jeg kan,
for straks at lade mit gule vand.
Går ind i teltet. Tisselyd.
Nu kommer jeg med flasken tilbage, 295
det gik da let, jeg skal ikke klage.

Doktoren:

Giv mig nu flasken, den er næsten fuld,
den lyser som det pureste guld.
Dog, den er både grumset og sløret
og i bunden en smule pløret. 300

*Drengen kommer ind igen, se tilfreds ud.
Han kigger med.*

Doktoren fortsætter:

Jeg kan se, du har slemme ting i blodet.
Den er også helt gal med ho'det,
med ryggen og den ene fod.
Du må nok hellere lade dit blod.
Vi blir også nok til at sætte en kop. 305

Bonden (skrækslagen):

Nej, her siger jeg stop.

Drengen:

Så, så, stå stille, hør nu lige,
hvad det er min herre vil sige.

Han kan øver en medicus' dåd,
men husk på: kun hvis du har råd. 310

Doktoren fortsætter sin undersøgelse.

Han siger:

Du har også svært ved at fjerte,
og det duer knap nok, dit hjerte,
din lever, den er temmelig slidt,
og dine nyrer virker kun lidt.

Du har tilmed fået den slemme pokker,
det er nok kvinderne, der lokker. 315

Din kraft er fuldstændig brugt op,
derfor siger den elfte finger stop.

Men jeg skal se, hvad jeg kan gøre
for at den skal blive større. 320

Drengen:

Nå, nu går det, som det skal,
han er nem, den bondekarl.

Doktoren:

Først tager du pulveret her
og det drysser du ned over der.
I svinemøg skal den så dyppes en time. 325

- pas på, at du ikke falder i svime -
Så siger du denne remse højt:

Ved den røde ræv og det sorte får,
ved Belzebub og Lucifers hår.

Og smører denne salve på,
så skal du se, hvor strunk den kan stå. 330

Drengen:

Pulver og salve, det gir femten daler,
se nu til, at du straks betaler.

Naboen:

Det var, Guds død, en masse penge.
For at tjene dem skal jeg arbejde længe.

Drengen:

De penge må du straks finde,
hvis du vil ligge med en kvinde. 335

Naboen går.

En tyk kvinde (godt polstret) kommer ind:

Kære doktor, jeg har så ondt,
jeg lever ellers altid sundt.
Jeg spiser gule rødder og rødbeder
og andre ting, som ikke feder. 340

Godt nok nyder jeg lidt konfekt,
af og til drikker jeg også sekt,
ja, og så spiser jeg mandler og nødder,
er det derfor, jeg har store fødder?
Jeg elsker dadler, figner og rosiner, 345
det giver ingen sure miner.
Doktor, jeg har smerter i armen,
og det gør også ondt her i barmen.

Doktoren:

Kom herhen, jeg må lige mærke,
om de smerter er særligt stærke. 350
Hvordan er det med din bug?

Jeg synes nok, jeg mærker et sug.
Jeg må også føle på dine lår.
Nu glider jeg hånden op og når
til dit legemes ypperste smykke, 355
jeg tror, du er rask nok i det stykke.

Kvinden slår ham over fingrene:

Jeg tror minsæl, han ønsker min dyd,
han søger vist gerne kødets fryd.
Nu holder du op, din horebuk,
de fagre ord kan du spare, luk. 360
Og kom så her med pulver og salve.
Jeg betaler end ikke det halve.

Kvinden får tingene og går.

Manden kommer ind, grædende:

Jeg har fået den dejligste liljevand,
man kan finde i dette land.
Hun er både smuk og køn, 365
dog så har jeg denne bøn.
Hvad skal jeg gøre? Hun skælder ud.
Hver dag tæsker hun mig huden fuld.

Hun er ikke hjemme længe,
og hun sover helst i fremmede senge. 370

Drengen henter tisseflasken:
Drik nu kun af dette glas,
så føler du dig straks bedre tilpas.

Manden drikker:
Ja. Det var ret, nu er jeg glad,
som har jeg været i rensende bad.

Den unge kvinde kommer ind:
Nu drikker du atter, din fyldebøtte,
du skulle nøjes med at spytte. 375

Ser drengen og fortsætter:
Nå, der er du, min dejlige dreng,
skal vi gå en tur i den grønne eng.

Bonden kommer tilbage:
Jeg kommer lige fra mark og enge.
Her har I alle jeres penge. 380

Drengen gør sig fri og snupper dem:
Sådan skulle alle være,
men det kan de måske lære.

Kvinden kommer tilbage (nu slank):
Kære doktor, tak for din kur,
nu kan du se, hvor godt den dur.

Epilog (drengen):
Nu har I se, hvad doktoren kan. 385
Han er den klogeste, viseste mand.
Han helbreder den hårdeste mave,
så at manden straks kan lave.

Ja, hans kunst den er så stærk,
at den fjerner den slemme tandværk. 390

Han kan gøre gamle kvinder unge
og skabe slanke kvinder af de tunge.
Hvis en kvinde mangler sin dyd,
øver han kunsten til hendes fryd.
Han har midler til mænds potens 395

og fjerner let hver filipens.
Vi sælger doktorens medicin,
I kan selv se, den er fin.
Nu har vi spillet så længe,
giv os en gylden, en mark, lidt penge, 400
inden vi rejser fra byen hen
til det næste sted, hvor vi spiller igen.

Center for Middelalderstudier ved Syddansk Universitet, Odense er ramme om et samarbejde om middelalderen mellem sprogkendere, litteraturforskere og historikere m.fl. Centret arrangerer foredrag og seminarer om dansk og europæisk middelalder, som er åbne for alle interesserede.

Mindre Skrifter er centrets meddelelsesblad, hvori bidrag, fortrinsvis fra forskere tilknyttet centret, offentliggøres. Følgende enkeltnumre kan rekvireres ved henvendelse til centret:

- nr. 8 Marsken rider igen - Om mordet på Erik Klipping, Rumelands sange og marsk Stig-viserne, 1990
- nr. 11 Folkelige bevægelser i reformationstiden, 1993
- nr. 12 Om Arthur og gralsromanen, 1994
- nr. 13 Forskning og formidling - fokus på middelalderen, 1995
- nr. 14 Paris' dom - fra antikt motiv til middelalderligt fastelavnsspil, 1995
- nr. 17 "Enn that segia allir einig..." Tradition og fornyelse i Volsunga Saga og Niebelungenlied, 1997
- nr. 18 Anders Sunesen, Danmark og verden i 1200-tallet, 1998
- nr. 20 Venderne og Danmark. Et tværfagligt seminar, 2000
- nr. 21 Kristningen af Norden, et 1000 års jubilæum, 2001
- nr. 22 Lord of the Rings - bog, film, roller, computerspil, 2002

De øvrige numre er udgået.

Mindre Skrifter

udgivet af

Center for Middelalderstudier

Syddansk Universitet, Odense

Nr. 23, 2003.